

ПРИВАТИЗАЦІЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Питання проведення приватизації державного майна набуває особливої гостроти у період дії в країні режиму воєнного стану, оскільки в такий час навпаки вкрай важливим є вирішення питання мобілізації державних економічних ресурсів та активів для задоволення першочергових військових, оборонних потреб, а також мінімальних соціальних запитів населення. Ускладнюється можливість здійснення контролю за об'єктами державної власності, їх цільовим використанням та нелегальним відчуженням.

Попри це, законодавець не підтримав пропозицію групи народних депутатів України тимчасово на період дії воєнного стану, введеного відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», щодо державного майна не проводити аукціони з продажу об'єктів великої приватизації та викуп об'єктів великої приватизації [1]. Таке рішення виглядає необґрунтованим на тлі повідомлень про факти вилучень для потреб оборони з переданням управління пакетами акцій Міністерству оборони України ряду державних підприємств, які раніше були приватизовані: «Укрнафта», «Укртатнафта», «Мотор Січ», «АвтоКрАЗ», «Запоріжтрансформатор» [2]. І для того, щоб вони наразі запрацювали на оборону, за твердженням фахівців, потрібна величезна капіталізація з боку держави.

Отже, з липня 2022 року до заборони приватизації об'єктів права державної власності, що знаходяться на тимчасово окупованих територіях, до повного відновлення конституційного ладу України на тимчасово окупованих територіях (ч. 7-1 Розділу V «Прикінцеві та перехідні положення», яка діяла з 2019 року), додалась лише заборона проводити приватизацію об'єктів, розташованих на територіях адміністративно-територіальних одиниць у зоні бойових дій або наближених до зони бойових дій, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України (абз. 2 ч. 7-4 Розділу V) [3].

Загалом зміни, внесені до Закону України «Про приватизацію державного комунального майна» згідно із Законом України № 2468-IX від 28.07.2022 р. (набули чинності 19.08.2022 р.), істотно вплинуть

на процеси приватизації як у повоєнний час, так і після нього. Розглянемо основні з них.

Так, звертає на себе увагу спрощення процедури ініціювання приватизаційного процесу щодо конкретного об'єкта, оскільки для розроблення аукціонною комісією умов продажу об'єкта приватизації достатнім буде отримання органом приватизації листа довільної форми про намір приватизації такого об'єкта від потенційного покупця (який може і не придбати врешті-решт цей об'єкт), який, у тому числі, може потребувати переміщення виробничих потужностей з територій, на яких ведуться бойові дії та/або існує загроза бойових дій, на безпечну територію. При цьому аудит, екологічний аудит, інвентаризація, оцінка об'єкта приватизації (його складових) не здійснюються. Ризикуємо опинитись у ситуації, коли держава нестиме витрати на передприватизаційну підготовку об'єкта без гарантії його викупу, але при цьому не матиме адекватних даних щодо його ринкової вартості, складу активів, наслідків невдалого господарювання з боку керівництва тощо.

Закон запроваджує нову послідовність аукціонів для продажу об'єктів приватизації – два англійських та два голландських аукціони. Умови їхнього проведення є наступними:

- 1) перший англійський аукціон за стовідсотковою стартовою вартістю;
- 2) другий англійський аукціон із зниженням стартової ціни на 50 відсотків – у разі якщо об'єкт, який пропонувався для продажу на аукціоні, не продано (крім приватизації такого об'єкта шляхом викупу);
- 3) у разі якщо об'єкт не продано на вищезазначених аукціонах, оголошується аукціон за методом покрокового зниження стартової ціни та подальшого подання цінових пропозицій із зниженням стартової ціни на 50 відсотків;
- 4) якщо аукціон за методом покрокового зниження стартової ціни та подальшого подання цінових пропозицій визнано таким, що не відбувся, -проводиться повторний аукціон за методом покрокового зниження стартової ціни та подальшого подання цінових пропозицій із зниженням стартової ціни, визначеної відповідно до цього пункту, на 50 відсотків (абз. 8 п. 7 розділу V).

Підкреслимо, що після і першого, і другого аукціонів, якщо для участі у них зареєструвався лише один учасник, орган приватизації приймає та оприлюднює рішення про приватизацію зазначеного

об'єкта шляхом викупу безпосередньо таким покупцем. Зі змісту наведених нововведень, сполучених зі скороченням строків призначення і проведення аукціонів, оновленими умовами оплати за об'єкти та рядом інших умов загалом складається враження, що нові умови проведення приватизації покликані забезпечити якнайшвидший розпродаж державного майна.

Чималі ризики втрат для держави створюють і положення абз. 13 п. 7-4 розділу V, коли в угоду прискореній процедурі відчуження об'єкта великої приватизації та надходження коштів до держбюджету стартова ціна об'єкта приватизації визначається аукціонною комісією на рівні балансової, а не ринкової вартості об'єкта (активів об'єкта) приватизації. У разі відсутності балансової вартості окремих складових об'єкта (активів об'єкта) приватизації або якщо балансова вартість окремих складових об'єкта (активів об'єкта) приватизації дорівнює нулю, стартова ціна такого об'єкта приватизації встановлюється аукціонною комісією на рівні балансової вартості решти складових об'єкта (активів об'єкта) приватизації. Якщо об'єктом приватизації є акції (частки), стартова ціна об'єкта приватизації встановлюється у розмірі, який є більшим: на рівні номінальної вартості пакета акцій (часток); на рівні балансової вартості майна суб'єкта господарювання, пропорційно до розміру пакета акцій (частки) у статутному капіталі, який є об'єктом приватизації [3].

У той же час, ряд нововведень зачіпають інтереси покупців, серед яких:

- істотне скорочення строку позовної давності для звернення з позовом про визнання недійсним договору купівлі-продажу об'єкта приватизації, укладеного у період дії правового режиму воєнного стану, до трьохмісяців з дня його укладення (абз. 16 п. 7-4 розділу V Закону) – що здатне ускладнити захист прав покупців в умовах проблем із функціонуванням судової системи в умовах війни;
- приватизований у період дії воєнного стану об'єкт все одно може бути примусово відчужений на користь держави відповідно до положень ч. 3 ст. 4 Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану». Таке відчуження допускається в місцевостях, на території яких ведуться бойові дії, та здійснюється за рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України, без погодження з іншими уповноваженими органами [4].

Отже, воєнний стан створює умови, коли жодне з прийнятих рішень про приватизацію, особливо великих об'єктів, не може бути визнане безумовно обґрунтованим через неможливість прогнозування запитів держави на найближчу перспективу, а кошти, одержані від такого продажу навряд чи зможуть серйозно допомогти державі покрити поточні витрати, не говорячи вже про їх використання для оновлення і модернізації виробництв підприємств, що залишатимуться у державній власності. Тому законодавцям, органам приватизації, уповноваженим органам управління потрібно дуже серйозно та з певною обережністю поставитись до оцінки можливих втрат від такої поспішної приватизації та впровадити адекватні умовам воєнного стану обмеження щодо приватизації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» та інших законодавчих актів України щодо сприяння процесам релокації підприємств в умовах воєнного стану та економічного відновлення держави» (2022). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1345326>
2. Держава націоналізує «Укрнафту», «Мотор Січ» та ще кілька великих підприємств (2022). URL: <https://ukraina.info/derzhava-natsionalizue-ukrnapftu-motor-sich-ta-sche-kilka-velykyh-pidpryemstv>
3. Про приватизацію державного і комунального майна: Закон України. № 2269-VIII (2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19>
4. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану (Закон України). № 4765-VI (2012). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17>

*Добровольська Володимира Володимирівна,
к.ю.н., доцент, доценткафедри господарського права і процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЩОДО ПЕРЕВІРКИ ЯК ФОРМИ КОНТРОЛЮ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Контроль щодо сфери господарювання є важливою її складовою, яка визначена нормами чинного законодавства та здійснюється у відповідних формах. Однією із таких форм є перевірки, як одна із найбільш розповсюджених, процедура і різновиди яких встановлені За-